

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 7Ssk/4/2024
Identifikačné číslo súdneho spisu: 1017200935
Dátum vydania rozhodnutia: 28. 05. 2024
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: Mgr. Michal Novotný
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2024:1017200935.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom zo sudcov: Michal Novotný (sudca spravodajca) ako predseda senátu, JUDr. Jana Martinčeková ako členka senátu a JUDr. Martin Tiso ako členovia senátu vo veci žalobcu: S.. K. Ď., nar. XX. R. XXXX, I. X, D., proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta 8 a 10, Bratislava, o preskúmanie rozhodnutia z 3. apríla 2017, č. XXX XXX XXXX X, o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku Správneho súdu v Bratislave č. k. BA-6 Sa 49/2017-81 z 18. septembra 2023 takto

rozhodol:

- Kasačná sťažnosť žalobcu sa zamietla.
- Účastníkom sa nepriznáva nárok na náhradu trov kasačného konania.

odôvodnenie:

I.

Administratívne konanie a konanie pred správnym súdom

1. Z administratívneho spisu žalovanej vyplýva, že žalobca bol od 1. septembra 1968 žiakom Vyššieho delostreleckého učilišťa Martin, ktoré ukončil 31. júla 1972 maturitou. Od 3. augusta 1970 do 31. júla 1972 vykonával základnú vojenskú službu ako žiak uvedenej školy, kde 29. augusta 1970 zložil vojenskú prísahu. Následne bol od 1. augusta 1972 do 31. decembra 1980 v služobnom pomere vojaka z povolania v I. kategórii funkcií, odkiaľ bol prepustený rozkazom veliteľa Východného vojenského okruhu č. 125 z 9. septembra 1980 podľa čl. III zákona č. 65/1978 Zb. Po prepustení bol žalobca zamestnancom Vodární a kanalizácií Bratislava od 31. decembra 1980 do 30. júna 1987, Slovenskej štátnej sporiteľne Bratislava od 1. júla 1987 do 31. mája 1990 a od 1. júna 1990 do 31. augusta 1990 bol evidovaný ako nezamestnaný. Napokon od 1. septembra 1990 do 31. decembra 2013 bol prihlásený na dôchodkové zabezpečenie, resp. poistenie ako samostatne zárobkovo činná osoba.

2. Dňa 22. mája 2013 si žalobca u žalovanej uplatnil nárok na výplatu starobného dôchodku, žalovaná však zamietla jeho žiadosť rozhodnutím z 11. júla 2013. V odôvodnení poukázala na § 274 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení a § 21 písm. c) a d), § 14 ods. 2 písm. b) až h) zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení. Keďže žalobca ako vojak z povolania získal iba 10 rokov a 154 dní služby v I. kategórii funkcií, neplatil preňho znížený dôchodkový vek podľa uvedených ustanovení, takže nárok na starobný dôchodok mu mal vzniknúť až dovŕšením 62 rokov veku. Následne mu žalovaná ďalším rozhodnutím z 8. decembra 2014 priznala starobný dôchodok podľa § 65, § 274 a § 82 zákona č. 461/2003 Z. z. od 18. novembra 2014 v sume 371,60 €, čím zmenila svoje predchádzajúce rozhodnutie z 11. júla 2013. Na opravný prostriedok Krajský súd v Bratislave potvrdil toto rozhodnutie svojím rozsudkom č. k. 10 Sd 105/2013-202, ktorý potvrdil aj Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudkom sp. zn. 7 So 29/2018. K námietke žalobcu, že sa mu nezapočítalo obdobie štúdia v 1. a 2. ročníku vojenského učilišťa ako služba v I. kategórii funkcií, súdy odkázali na príslušné vojenské predpisy, podľa ktorých sa toto obdobie nemohlo považovať za vojenskú službu, pretože žalobca nedosahoval vek potrebný pre

túto službu. Toto obdobie sa tak mohlo započítať len ako zamestnanie III. pracovnej kategórie aj napriek žalobcom tvrdným nepravostiam pri výkone tejto služby.

3. Medzičasom žalovaná pravidelne zvyšovala priznaný starobný dôchodok v súlade so zákonom č. 461/2003 Z. z., takže k 31. decembru 2016 mu patril vo výške 381,90 €. Rozhodnutím z 1. decembra 2016 ho žalovaná podľa § 82, § 293dq a § 293dr ods. 1 písm. a) zákona č. 461/2003 Z. z. ďalej zvýšila od 1. januára 2017 o pevnú sumu 8,20 € na 390,10 €. Žalobca v odvolaní proti tomuto rozhodnutiu namietol, že nezohľadňuje životnú situáciu starobného dôchodcu a narúša legitímne očakávania. Okrem toho namietal aj nezohľadnenie príjmov pred rokom 2004 a neuznanie I. kategórie funkcií už od 1. septembra 1968, kedy nastúpil na vojenskú školu. Generálny riaditeľ žalovanej však jeho odvolanie zamietol tu preskúmaným rozhodnutím z 3. apríla 2014. Zdôraznil, že predmetom rozhodnutia žalovanej bolo zvýšenie starobného dôchodku, ktoré je žalovaná povinná každoročne vykonať. Pri výpočte valorizácie žalovaná postupovala v súlade so zákonom č. 461/2003 Z. z.

4. Proti tomuto rozhodnutiu podal žalobca správnu žalobu, v ktorej namietal celkovú výšku priznaného starobného dôchodku a výšku jeho navýšenia. Znova namietol, že sa mu nezohľadnil výkon vojenskej činnejš služby v I. kategórii funkcií od 1. septembra 1968, odkedy nastúpil do vojenskej školy. Ďalej žiadal, aby sa mu dvojnásobne započítala doba výkonu služby pri výkone zvlášť nebezpečnej práce v ČSLA (pyrotechnika a práca s výbušninami a ostrou muníciou vo veľkom množstve). Svoju argumentáciu výrazne rozvinul a doplnil v replike, v ktorej znova odkázal na viaceré tvrdenia počas štúdia na vojenskej škole, ktoré podľa neho robili z tohto štúdia vojenskú službu. Správny súd tu napadnutým rozsudkom č. k. BA-6 Sa 49/2017-81 z 18. septembra 2023 však zamietol správnu žalobu žalobcu. Tak ako žalovaná zdôraznil, že predmetom preskúmania bolo tzv. valorizačné rozhodnutie, nie rozhodnutie žalovanej, ktorým mu priznala žalobcovi starobný dôchodok. Zákonnosť rozhodnutia o priznaní starobného dôchodku potvrdil aj najvyšší súd, hoci žalobca sa proti nemu bránil totožnými námietkami ako v prerokovanej veci. V danom konaní boli otázky vzniku nároku na starobný dôchodok právoplatne zodpovedané. Tým je preskúmanie nároku na starobný dôchodok neprípustné kvôli prekážke rei iudicatae a správny súd v tomto konaní nemohol vyslovené závery prehodnocovať. V závere uviedol, že žalovaná sumu starobného dôchodku žalobcu v roku 2017 zvýšila v súlade so zákonom, a preto nezistil žiadne jej pochybenie.

II.

Kasačná sťažnosť a vyjadrenia k nej

5. Včas podanou kasačnou sťažnosťou sa žalobca domáha zmeny tohto rozsudku tak, že sa zrušia rozhodnutia žalovanej a vec sa vráti správneému súdu na ďalšie konanie. Podstata námietok žalobcu naďalej smeruje voči nezhodnoteniu obdobia 1. a 2. ročníka vojenskej školy do I. kategórie funkcií. Preskúmané rozhodnutie generálneho riaditeľa žalovanej považuje žalobca za nepreskúmateľné a arbitrálne, keďže z neho nie je zrejmé, akými úvahami sa riadil, resp. ako sa vysporiadal s predloženými dôkazmi. Zákony o sociálnom zabezpečení hovorili vždy len o „službe“ vojakov bez rozlíšenia, o akú službu ide. Výkon služby v 1. a 2. ročníku vojenskej strednej odbornejš školy pritom nebol výkonom práce, ale výkonom vojenskej služby. Žalobca bol od nástupu do školy v nepretržitejš službe, ktorej výkon bol dôrazne vynucovaný a každý priestupok bol disciplinárne riešený. Z dôvodu porušovania ľudských práv na vojenských školách nebolo podľa žalobcu možné uviesť oficiálne zaradenie 1. a 2. ročníkov do rezortného zoznamu ministra obrany ČSSR prác zaradených do preferovaných kategórií. Zároveň žalobca odkázal aj na viaceré medzinárodné dohovory a zákaz nútených prác. Odkázal aj na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva a Ústavného súdu Slovenskej republiky. Žalovaná sa podľa žalobcu takisto nezaoberala ním navrhnutým vypočutím svedkov a nedostatočne vykonala dokazovanie. Nesprávne hodnotenie dôkazov, resp. nedostatočné vykonanie dôkazov namietal aj vo vzťahu k správneému súdu. Poukázal aj na nerovnaké zaobchádzanie (napr. v porovnaní s baníckymi učňami) a porušenie princípov primeranosti, proporcionality, rovnosti zbraní a zásluhovosti a práva zakotvené v Ústave Slovenskej republiky. Zdôraznil aj to, že úspešnej nápravy sa nemohol domáhať ani podľa zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnej rehabilitácii, keďže návrh bolo možné podať najneskôr do jedného roka od účinnosti tohto zákona a dôchodkový vek dovŕšil až o niekoľko rokov neskôr. Žalobca taktiež namietal, že výkon funkcie zvlášťnej povahy a zvlášťneho stupňa nebezpečnosti (činnosť pyrotechnika) od 1. januára 1975 do 31. decembra 1980 by sa mu mala započítať dvojnásobne. Poukázal aj na nedostatočné posúdenie zákonných podmienok svojho prepustenia z ozbrojených síl v r. 1980. Zároveň v kasačnej sťažnosti žiadal, aby konanie na kasačnom súde prebiehalo za jeho osobnej účasti.

6. Žalovaná žiadala zamietnuť kasačnú sťažnosť s odkazom na svoje skoršie vyjadrenia.

III.

Posúdenie veci kasačným súdom

7. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 SSP) preskúmal napadnutý rozsudok v celom rozsahu (§ 453 ods. 1 SSP) a predchádzajúce konanie pred správnym súdom bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP) a bez ohľadu na uplatnené kasačné body (§ 453 ods. 2 v spojení s § 203 ods. 2 SSP).

8. Žalobca v kasačnej sťažnosti žiadal o nariadenie pojednávania pred kasačným súdom. Podľa § 455 SSP platí, že kasačný súd rozhoduje spravidla bez pojednávania, ktoré však môže nariadiť, ak to považuje za potrebné. Potrebnosť pojednávania v kasačnej veci je v zásade predmetom voľnej úvahy kasačného súdu a môže ju odôvodňovať napríklad to, aby sa za určitých osobitných okolností zaručilo účastníkom plnohodnotné právo na súdnu ochranu v zmysle čl. 46 ústavy alebo čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Okrem toho môže kasačný súd nariadiť pojednávanie napríklad vtedy, ak predmetom konania je vec širšieho verejného záujmu alebo potreba objasniť zásadné právne otázky, ktoré môžu mať význam aj v ďalších právnych veciach prejednávaných kasačným súdom alebo správnymi súdmi. Na nariadenie pojednávania v kasačnej veci zásadne nie je právny nárok, čo vyplýva z jasného znenia § 455 SSP. V tu prerokúvanej veci navyše kasačný súd nepovažuje nariadenie pojednávania za potrebné. Napriek tomu, že žalobca svoju kasačnú sťažnosť rozpracoval na 35 stranách, nevykazuje riešená problematika osobitnú zložitosť, keďže je predmetom ustálenej judikatúry najvyšších súdnych autorít (porov. z posledného obdobia napríklad rozsudky tun. súdu sp. zn. 6 Ssk 96/2022, 7 Ssk 29/2021, 7 Ssk 39/2021 a 7 Sk 23/2020 a uznesenia ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 669/2023, II. ÚS 363/2023, II. ÚS 362/2023 a I. ÚS 512/2022, ako aj všetku v nich citovanú judikatúru). Takýto záver zodpovedá aj judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1, ktorá dokonca aj vo veci samej pripúšťa upustiť od verejného ústneho pojednávania, ak ide o riešenie odborných či právnych otázok, o ktorých možno rozhodnúť na základe spisu (porov. zhodne už uznesenie tun. súdu sp. zn. 7 Svk 7/2021, č. 73/2024 ZNSS).

9. Kasačný súd sa vo všeobecnosti nestotožňuje s názorom správneho súdu, že právoplatným rozhodnutím o nároku žalobcu na starobný dôchodok je neprípustné opätovne skúmať tie isté námietky pre prekážku rei iudicatae. Ustanovenie § 112 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. totiž pripúšťa, aby sa prepočítala už právoplatne priznaná dôchodková dávka, ak sa priznala v nižšej sume, ako patrí, alebo sa neprávom odoprela či priznala od neskoršieho dátumu, než od ktorého patrí, s obmedzením najviac tri späť. V dávkových veciach sociálneho poistenia tak absentuje prekážka rei iudicatae, resp. rei administratae. Uvedené ustanovenie celkom jasne nevylučuje (ba dokonca predpokladá) vydanie nového rozhodnutia, ak sa zistí, že sa dávka priznala nesprávne. Takéto rozhodnutie pritom nie je viazané na predloženie nových dôkazov zo strany žiadateľa (porov. rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 9 Sk 12/2019). Na základe tohto ustanovenia tak môže poistenec opakovane žiadať žalovanú o znovuposúdenie (prepočítanie) už priznanej dávky, a to aj bez toho, aby sa medzičasom zmenili pomery, ktoré sú pre ňu rozhodujúce. Takejto žiadosti by neprekážalo ani to, že poistenec proti skoršiemu rozhodnutiu nepodal odvolanie, ani sa nedomáhal jeho preskúmania na súde (porov. rozsudok tunajšieho súdu sp. zn. 7 Ssk 139/2022). Tento nesprávny právny názor však vo výsledku nemá vplyv na zákonnosť napadnutého rozsudku správneho súdu.

10. Predmetom prieskumu v prerokúvanej veci je rozhodnutie žalovanej, ktorým právoplatne zvýšila starobný dôchodok žalobcu o 8,20 € mesačne. Podľa judikatúry v súdnom konaní o preskúmanie rozhodnutia je predmet konania vymedzený samotným preskúmaným rozhodnutím (porov. napr. rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 9 Sžsk 50/2019, prípadne uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 661/2020). V prerokúvanej veci je predmetom súdneho prieskumu rozhodnutie žalovanej, ktorým rozhodla o zvýšení (valorizácii) priznaného starobného dôchodku žalobcu. Úlohou a zároveň povinnosťou správneho súdu teda bolo posúdiť správnosť a tým zákonnosť priznanej výšky valorizácie. V rámci takto vymedzeného prieskumu správny súd nemohol skúmať zákonnosť rozhodnutia o priznaní starobného dôchodku, ktoré predchádzalo jeho valorizácii. Pokiaľ žalobca zotrváva na svojom názore, že jeho starobný dôchodok mal byť vypočítaný s inými parametrami (dvojnásobné započítanie niektorých dôb, resp. odlišné posúdenie doby 1. a 2. ročníka štúdia), mohol a stále môže požiadať žalovanú o jeho prepočítanie v zmysle § 112 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z.; ak žalovaná jeho žiadosť právoplatne zamietne, môže tieto námietky uplatňovať správnou žalobou proti tomuto rozhodnutiu. Už len pre úplnosť sa však dodáva, že ak k určitým námietkam proti výmere starobného dôchodku už právoplatne zaujal stanovisko súd v inom súdnom konaní, správny súd v ďalších konaniach zásadne vychádza z tohto právneho názoru a rešpektuje ho (porov. napr. nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 349/2009 alebo rozsudok tunajšieho súdu sp. zn. 7 Ssk 176/2022).

11. Žalobca samostatnú žiadosť o prepočítanie svojho dôchodku nepodal a v odvolaní proti rozhodnutiu z 1. decembra 2016 len vytýkal žalovanej, že sa znova nezaoberala správnosťou výpočtu jeho starobného dôchodku v zmysle § 66 zákona č. 461/2003 Z. z. Ako však vyplýva z podaného výkladu, touto otázkou sa

žalovaná zaoberať nemusela, a tak jej nemožno vytýkať, že tak neurobila. Naopak, žalobca v odvolaní, v samotnej správnej žalobe ani v kasačnej sťažnosti nevzniesol žiadnu konkrétnu námietku vo vzťahu k valorizácii, ktorej sa týkali rozhodnutia z 1. decembra 2016 a 3. apríla 2017. Ako správne zistil už správny súd, pri valorizácii žalovaná postupovala v zhode s príslušnými ustanoveniami zákona č. 461/2003 Z. z. Podľa § 293dq zákona č. 461/2003 Z. z. sa starobný dôchodok žalobcu mal v zásade zvýšiť najmenej o pevnú sumu rovnú 2 %-ám z priemernej mesačnej sumy príslušnej dôchodkovej dávky a táto suma v zmysle § 293dr ods. 1 písm. a) cit. zák. pre rok 2017 predstavovala 8,20 €. Keďže takéto zvýšenie je u žalobcu vyššie než zvýšenie podľa § 82 ods. 2 cit. zák. (určené percentom z jeho vyplácaného starobného dôchodku), správne ho žalovaná použila aj na jeho starobný dôchodok vyplácaný k 1. januáru 2017.

IV.

Záver

12. Na základe uvedených úvah kasačný súd dospel k záveru, že nie je daný žiaden zo zákonných dôvodov kasačnej sťažnosti v zmysle § 440 SSP, a tak ju podľa § 461 SSP rozsudkom (§ 457 ods. 1 SSP) zamietol.

13. O trovách bolo rozhodnuté podľa § 167 a § 168 v spojení s § 467 ods. 1 SSP, keď žalobca vo veci úspech nemal a žalovaná ho síce mala, kasačný súd však nezistil výnimočné dôvody, aby sa jej nárok na náhradu trov priznal.

14. Tento rozsudok prijal senát pomerom hlasov 3:0 (jednomyseľne).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.